

AITATXI KANTUZ

Juan Indaburu

(Zugarramurdi, 1922-2006)

AURKIBIDEA

- 1- KONPAINIAN
- 2- LIBERTATEAREN AMODIOA
- 3- GAZTE NAIZ ETA LORIOS
- 4- BERTSUAK JARTZEN NAIZ HASI
- 5- MILA PASATA BEDERATZIEHUN
- 6- CANCIONES MODERNITAS
- 7- APIRILEAN GAUA DA LABUR
- 8- NERE MAITE POLLITA ENAUZU MAITATZEN
- 9- ORAINGO NESKATXEN JAZKERA
- 10- MAITIA NUN ZIRA
- 11- NOIZBAIT HASTEN NAIZ KANTATZEN
- 12- NESKA ZAHAR BATEN PARADISUA
- 13- BERTSUAK JARRI DIZKAT
- 14- LURRARENPEAN
- 15- KITO JENDE HOIENAK
- 16- HAMAR MANDAMENDUAK / HUNA BERTSO BERRIAK
- 17- ZAHAR GAZTEN ARTEKO PARABOLA
- 18- MUNDU HAU EGINA DA JENDE MOTA OROZ
- 19- TXIRRITA-PEIO ERROTA
- 20- SEMEA
- 21- NEURE MAITE POLLITA / ZAZPI USO BADOAZI
- 22- NEURE MAITEA SINEZ NEZAZU / XURIAN XURI
- 23- PROPOSIO BAT
- 24- MUTIL ZAHARRAREN BENTAJA EGI ETA GARBIAK
- 25- ZAZPI ZORTZI BERTSU BERRI

JUAN INDABURU (1922-2006)

Juan Indaburu Zugarramurdin sortu zen 1922ko urtarrilaren 18an. Aita, Mateo Indaburu, Saratarra zen eta Lehen Mundu Gerran Pikardia eskualdean zauritu eta Baionako ospitalean zegoela, ihesi joan zen Zugarramurdira desertore. Han ezkondu eta 8 seme-alaba izan zituen. Juan laugarrena izan zen haurrideen artean. Mateo aunitz aritzen zen kantuan eta Juan semeak kantu aunitz ikasi zituen aitarekin, afizio bera zuen, pilotarekin batera.

Gaztetan kontrabandan aritu bazen ere, 1958an Etxaundikoborda etxera ezkondu zen eta etxaldearekin jarraitu zuen laborari gisa erretreta hartu zuen arte. Herrian kantuz aritzen zen maiz, baina grabaketa 1984. urtean etxean kantari grabatutakoa da. Kantu horietatik aunitz bertsoak dira, ahozko transmisioaren bidez ikasiak edota liburutan ikasiak. 2006ko abuztuaren 11ean zendu zen Juan Etxaundikoborda etxean.

HITZAK

1. KONPAINIAN

Konpainian zaiztelarik
mahainean jarriak
izan zaizte alegerak
eta maitagarriak
lotsaz dagon personari
eginerazi irria
bihotzean sar dadion
amodio berria (bis)

Eskualdun andretan dire
baliosenak beti
erle bat bezain langile
bildots bat bezain ezti
iragaiten diranean
hogoi urtetan goiti
hurbiletik beira zazu
holakoa den bati (bis)

Argi zaharra agertzean
eman zaitez lanean
lana baita errexago
goizik hasten denean
bozkariatuko zira
iduzkia agertzean
pentzen loreen usain ona
zureganat heltzean (bis)

2. LIBERTATEAREN AMODIOA

Eskualdun garbi batek ote dauka deusik
libertatea bezain gauza aberatsik
ez da ezer harentzat ez duk deus hain baliosik
zorion hortaz baizik ez baitu ametsik
hori gabe ez luke bizitze hurusik

Munduko gaztelurik dan ederrenean
lausengu, jan-edan on guzien erdian
eskualduna ez laike hor bertzeen menean
nahiago dugu aise librotasunean
mendian berak egin etxola batean

Libertate ederra gauza baliosa
Jaungoikoa zerbitzatuz kristino gisa
igandea begira ahal bezain ontsa
gero biba pilota, pleka eta musa
hori da euskaldunentzat bizitze hurusa

Orai bi mila urte ainitz erromano
gerlan etorri ziran Eskual Herriraino
Kantabre azkar haiek zioten oraino
nahiago dugu aise hil sumetitu baino
hitz hori ezta galdu orain arteraino

PIERRE DIBARRART, Baigorriko chantrea.

3. GAZTE NAIZ ETA LORIOS

Gazte naiz eta lorios
izpiritua kurios
batez agradoz bertzia jelos
mutil gazteekin gau oroz
mutil gazteekin gau oroz eta
nundik naiteke maluros

Ate xokoan makila eta
lehio azpian soro bi
nere maitia handik sartzen da
segeretuan prudenki
segeretuan prudenki eta
oraindik amak ez daki

Ama ta alaba biak gogoetan
orain denbora joanetan
amak alaba kontsolatzeko
beria duen bezala
judu frailiak eman dezala
aman denboraz bezala

Herrikoia, Saran bildua

4. BERTSUAK JARTZEN NAIZ HASI

Bertsuak jartzen naiz hasi
kopiatuz eta guzi
nahi dituenak ikasi
aurtengo urtian Afrika aldera
gazteria haundiak badoazi
diote adierazi
ez dela joan behar ihesi
amak negarrez dagozi.

Herrietan jarri nota
esperoan dago flota
enbarkatutzeko tropa
altxa dituzte lizentziatuak
espediente ta kotak
eman fusila eta arropa
balaren artera bota
etzaiote ainitz gusta

Bete besoak galoiez
zilar ta urre kolorez
agindu modu gogorrez
hartu ta ereman gure semea
hazitakoan dolorez
ez dut eskatzen faborez
batek nahi badu edo ez
lur bustitzerat odolez

Eman arma ta trajia
Afrikara parajia
mutil hoien kurajia
kristiandadeko izenarekin
gizon hiltzera biajia
moru edo salbajia
hura haien parajia
jaun zerukuain tokia

Asko ema espainola
ikusten det badagola
negar franko dariola
anparo gabe Afrikan galdu
beuren entrainako odola
martirizatua hola
pena hau zenbat ote da
ezin det neurtu niola.

Triste gelditu dirade
makinatxo bat nerabe
beuren aitarikan gabe
horien amak senarra galdu
soltero nobio lore
fuerte egin dute galde
hoiek utzita joan gabe
denak pentsaketan daude

Atrilu eta paparrak
hango odol galtze gogorak
gorriturik daude lurak
hango kontuak aditu eta
batek hartzen du beldurrak
ez dira naski gezurrak
hegazti eta txakurrak
txupatzen hilen hezurak

Beltz hoien sable zorrotzak
egin dituzten destrozak
asko milaka heriotzak
nola jarriko diran ondotik
joan diran hoien bihotzak
hola ikusiz gorputzak
utzi amorrueen berguenzak
beuren anaiak hilotzak

Herrikoia, Oiartzunen bildua

5. MILA PASATA BEDERATZIEHUN

Mila pasata bederatziehun
hogeita bigarren urtian
bertsu berriak jartzera noa
euskara eder batian
geren izena galdu baino lehen
bada akorda gaitian
zergatik gerran jarri gaituzte
ondo ginanak bakian
Mesprezio hori ez zaigu ahaztuko
bizi geraden artian (bis)

Maiatzaren bederatzia
gogoan dedan eguna
gu moruekin azkenerako
atake egin ginuena.
Nihork ikusi gabe atarikan
sartu zitzaizkun barrena
hil eta eritu lurrez estali
zeinek izango ez du pena
sustotik ere makina batek
galdu dute osasuna (bis)

Ordu bietan jeiki ginaden
etzagon kafe berorik
egun guzian atakian ta
xardin plata bat bakarrik
gero atakia bukatu eta
ez zagon alimenturik
geuren anaiak hilik zaudenak
behor mandoan harturik
horrela askotan gertatu gira
ez lehenengoan bakarrik (bis)

6. CANCIONES MODERNITAS

Canciones modernitas Eskual Herrirako
castellano vascuence ditut aterako
y una cosa chocante pasatu delako
además escarmiento beste baterako

Una noche pasada komeria pollita
para perder sombrero gainera lebita
sofocadas vinieron bidian korrika
cinco chicos le dieron atzetik harrika

Cuando lleigo a casa ixilik nahi zuan
paso las escaleras hiru lau pausuan
la madre ya asustada zerbait ote zuan
Lladrones me han salido berak esan zuan

En donde te has estado esan zion amak
sinvergüenza responde “kortejatzen damak”
para que no pierda lehen zitunen famak
cuanto tiene que sufrir hirekin dagoenak

El que tiene amores pertsona batekin
por no tratar con otros amistadearekin
y el secreto lo guarda ahal badu berekin
habladores celosos ez dezaten jakin

7. APIRILEAN GAUA DA LABUR

Apirilean gaua da labur
ilargitsua berandu
nere maitia zugana nator
fortunak jota ahal banu
sala klaroan lotsatzen naiz ta
argia itzaltzen bazinu

Salara joan ta sillian jarri
biak begira elgarri
imposible da zu etzaituen
Amabirjinak igorri
behin betikoz nahi zaitut hartu
penaren kontsolagarri

Aita Donostiak Larresoron bildua.

8. NERE MAITE POLLITA ENAUZU MAITATZEN

Nere maite pollita
enauzu maitatzen
bihotz erdigarria
zer dezu pentsatzen
hanbat denbora huntan
nauzu abusatzen laralalai
zertako ari zira
ni hola flakatzen

Primaderan kolore
zoin liliz egina
goizeko xoriari
oi kantu arina
ez duzu ba gelditzen
ene bihotz mina laralalai
zeren sobera baitut
amodio fina

Maiz erraiten dautazu
zuk maite nauzula
eta jendiek erraiten
besterikan dela
mutil gazte propietan
mudakor zarela laralalai
gizonen abusatzen
zuk laket duzula

Sinesten badituzu
jendien erranak
eta guti prestatzen
nere solas onak
deus ez dira izanen
zure ontasunak laralalai
segur sinetsiren nau
ni maite nauenak

Zelaiak biluz triste
dirade neguan
hegaztiek ez dute
kantatzen orduan
ez da amodiorik
zure bihotzean laralalai
kita nezazu beraz
nahi duzunean

Nahi eta beldur naiz
beldur eta nahi !
gizon gaztea baita
oi engainagarri
ez naiteke behin ere
jarri deskantsurik laralalai
zuri maite zuri beldur
ni naiz urrikari

9. ORAINGO NESKATXEN JAZKERA

Horra neskatzatxoak
zuentzat bertsoa
bistan dauzkatenentzat
kolko ta besoak
ez ziran hola bizi
zuen gurasoak
esperantza ederra
daukate gaixoak
zahartzera pasatzeko
egun erosuak

*Gona laburrak jantzi,
illiak moztuta,
nor azalduko zaien
dabiltza poztuta;
amaren arrazoiak
baliyo eztu-ta,
berenak aundiyago
kopeta beztuta,
gorputza adornatzen
animaz aztuta.*

Kateak lepoan ta
eskumuturretan
jartzen dituzte zenbait
famili pobretan
aberatsa berdintzen
zaila da obretan
alabak apainduak
estadu horretan
ama familiarat
ogia zorretan

*Dantzatik geldituta
illunabarrian,
bakoitzak mutill bana
badute urrian;
fallorik ote daukan
atzian t'aurrian,
alkar neurtuko dute
luze-laburrian;
erretiratzen dira
garai ederrian.*

*Zenbaitek esango dit
neronei akaso:
«Kantak jartzia gaizki
egiñ dezu oso;
gona motx, ille, kate,
petxua eta beso,
neskatxa gaztientzat
orrenbeste bertso ... »
Konpadriyan ez danak
ez kandelik jaso!*

*Mutill sasoiekuak
badabilltza fuerte,
neskatx oiekiñ artu
nai dutenak parte;
arrosa ta krabeliñ,
releju ta kate,
gorputza dibertitzen
naiz animak kalte,
premiya zeñek daukan
ezagutzen dute.*

*Lenguan neskazar bi,
oriyen jazkera:
gona motxak jantzita
pasiatutzero,
otsuak soildutako
ardiyen antzera,
besuak agiriyan,
kolkuan petxera;
amararak alde arte
ez datoz etxera.*

Askotan bezala ni
tabernan nenguan
neskatxa gazte hoiei
erran nien orduan
jantzi hori ona da
denbora beroan
bainan ez ilbeltzean
eta ia abenduan
gaixoak hotzak hilko
zaituzte neguan

Nahiz ez dudan egin
abertitu baizik
bat oso xapuztu zan
egin gabe hitzik
bertziak errespuesta
eman zidan pozik
“Jantzi honek ez dauka
inolako lotsik
sasoia daukanak ez du
sentitutzen hotzik »

“Beraz edade hortan
holako sasoia
hogoi eta bi urtetan
ez zinen lasaia
adituko zintuen
mutilen usaia
pollita zira eta
oraindikan saia
ez izan gogoaren
kontrako etsaia ».

Zapata koxkordunak
hanketan jantzita
alpargata xuria
paperean hartuta
bailian dantzatzeko
haiek urratuta
beuren antzeko zenbait
enamoratuta
hor dabilta gaixuak
erdi xoratuta

Txirrita, 1931

10. MAITIA NUN ZIRA

Maitia nun zira
nik ez zaitut ikusten
ez berririk aditzen
norat joan zira (bis)
Hala kanbiatu da
zure deseina
hitz eman zenidautan
ez behin bai bietan
neuria zinela (bis)

Ohikua nuzu
enuzu kanbiatu
bihotzian behin sartu
eta zu maitatu (bis)
Aita jeloskor batek
zaitu kausatu
zure ikustetik
gehiago mintzatzetik
hark nizu pribatu (bis)

Aita jeloskorra
zuk alaba igorri
nere ihesi
komentu hartara (bis)
Ez al da ba ote ere
sarturen serora
fedea bera dugu
elgarri eman dugu
gauza segura da (bis)

Zamarik iganik
jin zaizkit ikustera
ene kotsolatzera
aitaren ixilik (bis)
Hogoi eta lau
baditut beterik
urte baten buruan
nik ez dut ez orduan
aitaren beldurrik
amaren axolik.

11. NOIZBAIT HASTEN NAIZ KANTATZEN

Noizbait hasten naiz kantatzen
bertsu berrien emaiten
egia zonbait aitortzen
baldin gizona ez baldin bada
gazte delarik ezkontzen
hasiz geroztik zahartzen
pixka bat gogoetatzen
mutil zahar zaiku gelditzen

Zoaz donaduain etxera
zoaz guztiz sukaldara
zer molde den ikustera
han sua hila bazterrak ilun
sartzen da donadu zaharra barnera
badoa tupin beltzera
gero heltzeto zaharrera
afaldu gabe ohera

Donadoen kantuak, 1900.

12. NESKA ZAHAR BATEN PARADISUA

Neska zahar baten paradisia
inork nahi badu aditu
ni banegoke ixilik baina
barrenak ezin kabittu
berrogoi eta hamabortz urte
guttienetik baditut
parragarrizko kontuak dira
ondo esango banitu (bis)

Edade hortan gona motzekin
hori da horren modua
zazpi erreal gosta omen zaio
afeitatzia burua
atzealdeko ile guzia
bizar nabalaz kendua
orain bistarat azaldu zaio
lehen gordean egondua
garai onean abiatu da
engainatu zan mundura

Dituen zimak urdindu zaizko
eta gorbata gorria
azeri larru baten erdia
dauka lepoan jarria
sudurra berriz oso luzia
eta begiak larriak
hauspo loreko uhel batekin
amarratua gerria
fosforo kajan para daiteke
hain dago parragarria

13. BERTSUAK JARRI DIZKAT

*Bertsuak jarri dizkat
neure buruari (bis)
nahigabia ba daukat
barrenan ugari
mutil gustokorikan
ez dalako_ageri (bis)*

*Berrogei eta sei urte
in zaizkit pasatu (bis)
eta azala berriz
pixka bat zimurtu
neska zahartuko_ote naizen
egin naiz bildurtu (bis)*

*Neskatxa ederra nagola
iduritutzen zait (bis)
Zazpi harro bat t'ardi
badaduzkat behintzat,
ai ze berogarria
mutil zahar batentzat (bis)*

*Mutil zaharrikan ez bada
betor alarguna (bis)
ez da errex egiten
gustuko fortuna
nolazpaitere nahi nuke
oherako laguna (bis)*

*Lehenago banituen
nik zazpi nobio (bis)
batekin ezkontzeko
eninduzun fuio
orain damututziak
ez digu balio (bis)*

*Eta zazpirak ziren
hondraduak oso (bis)
neurekin ezkontzeko
zauden animoso
hiru begi bakar ta*

bertze lau jiboso (bis)

*Jakin nahi baduzu
nongoa naizen ni (bis)
egia esaitia
beti da komeni
Donostin hazi ta jaioa
Joxepa Anttoni (bis)*

*Oraindiokan ez nago mirabe
baldana
kupirarikan gabe egiten det lana
ezta gaizki izango ni hartzen
nauena*

*Gazterik ikasi nuen plantxa eta
josten
honela saiatuta diruba sobratzen
senartxo bat besterikan ez det
desirazten*

*Hamar mila errial ba daukat dotia
beste bost mila berriz etxeko
partia
ni hartutzen nauenak ai ai ze
zuertia*

*Hartzerikan ez nuke nahi gaizto ta
nagirik
eta ahin gutxi berriz mozkor ta
ordirik
txarra izatekotan hobe det
bakarrik*

*Joxepa Antoni Aranberri
«Xenpelar»*

14. LURRARENPEAN

Lurrarenpean sartu nindaike
maitia zure iharderez
Bost pensamendu eginik nago
zurekin egon beharrez
borta barnean zerratu eta
ganberan beti negarrez
pensamentuak airian eta
bihotzetikan dolorez
ene xangrinen hilarazteko
sortua zinan herabez (bis)

Egun onean sortua zinan
izar ororen izarra
zure parerik ez da agertzen
ene begien bistara
espos laguntzat nahi zintudan
erran nerautzun bezala
ordia zuri ez iduritzen
zuretzat aski nintzela
ni bainan lagun hobe batekin
jainkuak gerta zaitzala (bis)

Primaberan zoin dan eder
xoriak kantuz kanpoan
amodio bat bainerabilka
maitia zure ondoan
xarmengarria ez zaitut nahi
bortxatu amodioan
ni xangrin huntan hilikan ere
satisfa zaitez gogo
bai maluruski aski bainauzu
nihaur bakarrik munduan (bis)

Marinelak ere joaiten dira
itsasoetan untziko
zuretzat dudan amodioa
ez det sekulan utziko,
xarmengarria nahiz ez girade
elkarrekilan biziko
behin bihotzean sartu zait eta
nekez da ateratuko
ene gogoan sartua zira
eternitate guziko (bis)

Jean Baptiste Diharce, *Pudes* ,
1824

15. KITO JENDE HOIENAK

Esplikatzera noa kontu bat
oi kito jende hoiinak,
Nola diraden gure artian
gertatu izan direnak
alferrak edo mozkorrak dira
erdi lapurrak gehienak
okasiua eskandaloa
hori falta ez zaiena

*Beren asto ta zakur eta ume
hemen dabilta jai ta aste;
mikeletiak inioiz aurrian
atera izandu dituzte,
berak baino lehen ostera etorri
ta persegitzen gaituzte;
beste holako naziorikan
inon danik ez det uste.*

*Beren asto ta zakur eta ume
dabilta juan-etorrian,
emakumiak lasto-pretesto
kasikan larru gerrian;
gizonak berriz mozketa-aitzaki
beren haizturak gerrian,
sinalien bat utziko dute
sartzen badira herrian.*

Emakumiak haurrak hartuta
eskera datorrenean
“Etxekoandria limosnatxo bat
Jaungoikoaren izenean”
ofrezimendu luzia baina
errezu motza azkenean
gauza guziak gero berentzat
iñor bistan ez danian.

*Kojitutako aberiakin
nola nah duten jokatu,
hemen ostu ta haruntz eraman,
han saldu edo trukatu;
hanguak berriz honuntz ekarri,*

*jabiak ezin topatu;
kontu garbia nahi duenak ez
ijituakin tratatu.*

Sasietako oilar ta oilo
lapurtutatzen atsoa
eta mendietan bolsa miatzen
dabiltzan mutil gaixtuak,
gizonak berriz baketa izaiki
behorrak eta astoak
gauza goxorik senti badute
ondo erantzi eskuak

Hoi kitoetan gutti izaiten
dira erdi (berriz) antzuak
naturalezaz kasta gogorra
ta gainera ai umetsuak
Bizkarrean bat tripan bertzea
aldamenian batzuak
sail galantakin dabiltzala
ikusten dira gehientsuak.

Absoluzio beharrik ere
ez da izaiten hoiekin
fakultadia Aita sainduak
hainbat badute berekin
Nahiz ahaide izan ezkontzen dira
elkar nahi dutenarekin
horretarako gazterik pronto
nahiz doktrinarik ez jakin

*Neska-mutillak tokatzen bada
berentzat elkar hartzia,
zelebre diran kontuak hortan
ere badarabiltzia:
buruaz gora botako dute
hautsi dedilla eltzia,
zenbat puska egin hainbeste
urteko ijituen ezkontzia.*

Txirrita

16. HAMAR MANDAMENDUAK / HUNA BERTSU BERRIAK

Huna bertsu berriak
nik orain paratu,
hamar mandamentuak
nola gobernatu.
lehendabiziko honetan
jaingoikoa maitatu
lagun projimua ere
igual estimatu

Bigarren mandamentua
juramentu gutti
nahi duena erraitera
mingainari ez utzi,
ez da ba bai horretan
diferentzia gutti
zerurat igan edo
infernura jautsi

Meza saindua entzun
hirugarrenian,
obligaturik gaude
igande egunian
obra onak ere
gero aldanian
gloriaz gozatzeko
eternidadian

Laugarren mandamentua
gure gurasoak
ahaldunen sokorritu
ez duten gaixuak
egina da eginik
ez dira pagatuak
urrikaltzeko dira
haien trabaijua

Bostgarren mandamentua
nior ez hiltzia
oi zer gauza gogorra den
heriotzia

aski dugu jainkoari
erreparatzia
zeren gugatik hartu
zuen gurutzia

Zazpigarren mandamentua
deusik ez ebatsi
norberearekin pasa
bertzearenak utzi
debruak laguntzen gaitu
egiteko gaizki
atsemateko sariak
erraturik gauzki

Zortzigarren mandamentua
Hau egin da plazo
Faltso testimoniorik
Ez inori jaso
Juramentu gaixtorik
Egiten badezu
Egunen batean kontu
Eman beharko dezu.

Bederatzi mandamentuan
Ez dago besterik,
Ez deseatu iñoren
Senar-emazterik.
Besteren odolean
Ez hartu parterik
Anima gaixuak izan
Ez dezan kalterik

Hamar mandamentuak
nik orain kantatu
horiek guardatziaz
har dezagun kontu
mandamentu hoiek ongi
guardatzen bategu
Maria Santisimak
giatuko gaitu.

*Esteban dut izena
deitura Landa
bertso horiek para ditut
goguak emanta
animan salbaziorako
erregalo on da
ez dakienik baldin bada
ikastera on da*

1851 urtean Esteban Llandak egindako bertsoak, Urruñan bildua

17. ZAHAR GAZTEN ARTEKO PARABOLA

Ene izpirituan
bazen zenbait bertsu,
Oraino dan guzia
ez zen aitortu
Zertan dutan solasa
emazue kasu,
esplikaturen baitut
ahal bezain prestu.
Zahar bezain prestu
nola zait hoztu
bihotza ere laztu,
gorputza beraztu,
oraindik gazte banintz
banuke gostu (bis).

Zahar gazten arteko
hau da parabola
zuzen esplikatzia
hainbat gogor da
Gaztiak adin batez
ez daitezke molda
gorputza sendo eta
azkar du odola
Zaharra ez da hola,
iragan denbora,
etortzen gogora
eta ezin kontsola
Nekez bihurtzen baita
zahar arbola (bis).

*Egunak badoatzi
egunen ondotik,
ez dira elgar iduri
juaiten hargatik:
atzo iruzkia zen
dirdiran zerutik,
egun oibelak ialgi
itsaso aldetik;
euria ondotik
asi da gogotik
odeien barnetik;
hortako badakit
erituko naizela
bustiz geroztik.*

Udan lehen arrosak
neguan ernatu
Hosto bainan arantze
aise gehiago
oroz ohoratua
primaberan dago
izotzak joaz geroz
lorea akabo,
handik goiti gero
ez dugu gehiago,
zeren ez den bero,
hortaz segur nago,
hori bezala gira
zaharrak oro (bis).

Huna gaztetasuna
zoin den loriosa
hortan konparatzen dut
neure arrosa.
Usain gozo eztiatz
kolorez airosa,
bere arropa ere
ainitz baliosa
Zahar odol hotza
nundik ez da lotsa
flako du bihotza
badaki bai hontsa
Lur barnean duala
laster gorputza (bis).

Zahar bezin bat gazte
badoa mundutik
nahaiz zaharragokoak
geran hargatik,
heriotziain orena
ez dagon geroztik
segurrakorik ez da
sortzeaz geroztik
joaitian hemendik
gizonak ez daki
zer dagon ondolik
bekatuengatik
barkatzen ez bagaitu
Jainkoak zerutik (bis).

Aspaldik du naizela
etorri mundura
Geroztik pasatu duk
zenbait denbora
Atsegin batendako
nahiko arrenkura
miseriak kantatuz
bizi naiz ardura
geroko mentura
nik banu segura
egin nio hura
Hain nintzen gustura
zaharrek gaztetzeko

baginu moda (bis).

*Zahar giren guziak
gaztetzen bagina,
anitzentzat munduan
zer atsegina!
Horrek senda lezake
gure biotz-mina,
gibelerat itzuliz
pasatu adina.
Gazte larru fina
kolorez arina,
ongi esamina,
salba zak arima,
ararteko harturik
Ama Birjina.*

*Urgulutik asi zen
lehen bekatua,
Luziferrek emanik
bere zimendua,
asaldatau bai zuen
lehenik zerua
bai eta piztarazi
infernuko sua;
suge armatua
lehertu burua
jin denian ordua;
Maria Saindua
zure medioz dugu
salbamendua.*

*Etzaitut imitatu,
ama, orai artian,
orai egiten zaitut
oroz batian.
Jesus, Maria, Joseph,
hitz hok aipatzian,
bake gozo bat bada
ene bihotzian.
Azken orenian
Jaunak jujatzian,
jar zazkit aldian*

*hil nadin bakian;
zeuretzat ar nezazu
azken hatsian.*

*Sortzez eta bataioz
ni naiz luzaidarra,
orok dakitena
Bordel xaharra;
oraino bizi bainiz
ez dut solas txarra:
gorputzez erbaildu ta
kunkurtu bizkarra,
galdurik indarra,
eztitu sukarra,
bihotza ez azkarra,
ez hala beharra:
aisa pasaturen dut
nere bizi ondarra.*

Joanes Otxalde, 1932.

18. MUNDU HAU EGINA DA JENDE MOTA OROZ

Mundu hau egina da jende mota oroz
batzuk aberats eta bertziak maluros
aunitz ezkontzen dira adineaz geroz
bihotza bete gabe amodio berroz
gero maitatzekotan esposik ez eros

Izpiritu duenak badaki gargoitik
penak heldu direla plazeren ondotik
berak ez baldin badu maite bihotzetik
hori deklaritzen dut ororen gainetik
esposikan ez eros hitzesarengatik

19. TXIRRITA-PEIO ERROTA

Bertsu ttiki bat bota behar det
balkoi huntatik kalera
Peio Errota hor ikustian
nik hartzen dudana kolera
zer arraiotan etorri zaigu
gizon kokoi honera
laster xamar uxatuko det
jeitsitzen banaiz hor behera.

Arrozoin batez ez da ezagutzen
nolakoa den pertsonik
dotore xamar hasi haiz bainan
ez duk egingo gauz onik
oraindik inork ez zia esan
neri kokoa naizenik
balkoi hortatik ez duk jautsiko
ni hautsiko nauen gizonik

Aspalditxuan ez nuan egin
Donostiara bisita
kantu lanean hastera noa
txorakeriak utzita
bi besoak gurutzaturik
horra non dagon Txirrita
jende tartera atrebitzen da
bi alkandora jauntzita.

Gizona hauxen ez ote dabil
oso burutik nahastuta
edo bertzenaz parrandan dabil
urguiluz aberastuta
bi alkandora neuriak dauzkat
ez dut niori ahaztuta
Peio Errotak ez dik jauntziko
bat besterikan ez du ta.

20. SEMEA

Istorio pollita izango dek hori
astoa ezin pasa errekan igeri
Aitak esaiten dio bere semeari
kontu emadiozu zure anaiari.

Semiak errespuesta emaiten du trebe
gaztia izan arren ikaratu gabe
neure anaia zanik ez nakien batere
gure aitak zuenikan horrenbeste seme.

Peio Errota

21. NEURE MAITE POLLITA / ZAZPI USO BADOAZI

Neure maite pollita buruan zer duzu
gau eta eguna bezain saindakor zira zu
niori promesa emanik zuk baldin baduzu
aintzin gibeletara guardia emazu.

Maitia ez dautazu lagun bat in nahi
gau baten ni zuregana ekarrerazirik
ene pena doloreak erraitea zuri
horixe aski bainuke nik kontsolagarri.

Maitea nik banuke borondatea franko
gau batez zu neregana ekarrerazteko
baina sufreri beldur naiz etxekoendako
maluros bainindake gero sekulako.

Maitea enuke nahi bazinun malurik
gau baten ni zureganat ekarrirazirik
munduan ez daiteke halako iñararik
gau baten ni bezin arin sar litakeenik.

Horren fido bazira arinki sartzeko
zato lehio onddora gauerdi aireko
ordukoz aita eta ama dira lokartuko
horietan bederen zaitut gidatuko.

Maitia kattalin zira ni ere Xe Martin
bortaino ereki nautazu barnera sar nadin

barnera sartuz geroz badakit zer egin
maitia nahi nik ez dut zurekin lo egin

Zeren nere baitatik ederki mintzatzen
ez nauk ez hik uste bezain errexa tronpatzen
Egia mintzatzea beroiat erraiten
jin naizen bide beretik gibelak joan nadien.

Zazpi uso badoazi hamalau hegalez
beren arrantzioak atseman beharrez
kanpoan hiltzera noa maitea zure minez
bortaino ereki dautazu Jainkoaren amorez.

22. NEURE MAITEA SINEZ NEZAZU / XURIAN XURI

Neure maitea sinez nezazu
kanpoan gaizki naizela,
ezkuino batez tira nezazu
zure ganberain barnera
segeretuan nahi deratzut
kondatu ene maneran (bis)

Zuri eskuiaren emaitako
kuraiarikan ez det nik
esposatzen ere dautazu
zure gogoan ez danik
Jaun zerukuak ez det ere eman
memento baten pausarik
orain joaten bizirik.

Xurian xuri gorrian gorri
xarmengarria zirade
egin banadi eder
hiru erresumen jabe
horiek guziak deus ez litezke
maite bihotza zu gabe (bis).

Donazaharren bildua.

23. PROPOSIO BAT

Misiolari baten moduan
ondoko lau hilabetea
nabil ejenplu onak emaiten
inozentien artian.
Txorakerian ibiltzen ginan
sasoi ginduen artian
ailegatu naiz hirurogoita
hamabigarren urtian
zer lastima den ezkondu gabe
sartu biharra lurpean.

Proposio bat izandu nuen
erdi zahartu ta gero're
neskatxa batek: "Txirrita biak
esposatuko girade,
ditudan gauzak eta dirua
zuretzat izango dire
edo bertzenaz azken finian
penetan hilko zirade
guraso zaharren mugimendua
nola dan ikasi gabe".

*Esan bezela neskata horrek
eman ziran albistia,
errespuesta aditu arte
larri egon zan tristia:
«Alde batera pena hartzen det
zu modu hortan uztia,
baina zahartu naiz, ez da posible
lan horietan hastia;
borondatia istimatzen det,
eskerrik asko, gaztia».*

*Mutil-zahar eta neska.zahar asko
gelditu ginaden, baina
gure partiak eta gehiago
badago zeinek egina,
sortzen ditugun labore-puskak
aisa kastatzeko dina;
hogei pezeta anea artua,
lau duro t'erdi irina,*

*berrogeitaino iritsiko zan
danak ezkondu bagina.*

*Aiskide batek esan dit neri
Donostiya'ko partian:
«Iya lazuan sartu ziñuzten,
etzabiltza apartian;
neskatx orri ez kasorik egin,
utzi zaiozu pakian,
goizero an da botillarekiñ
Amueneko atian,
litro erdi bat patar biaute
ama-alaben artian».*

Diru ta ohiak bazintuala
amona zaharrak utziak
ni engainatzen ibili zinan
gezurak ziran guziak
zuek bi ahizpak omen zinaten
ama gaixoak haziak
txurrit gehiago egiteagatik
arraia saltzen hasiak
zuek ez bainan hark merexirik
eskerrak eta graziak.

*Ardua ere kastatzen dute,
ez aguardinta bakarrik,
bazkalduta're kaferik gabe
ez da hartutzen patarrik;
ez Donostian jaiotakorik,
hain gutxi goierritarrik,
bere burua ola ofrezitzen
ez dabil neskata jatorrik;
baino gaixuak nere kontura
ez zuen busti muturrik.*

*Ezin sinistu izandu nuen
neskatxa horren esanik,
ta berak ere ez zekien ni
zurruterua nitzanik;
alkarregana bildu bagina*

*ez zan gurekin gauz onik;
jende gehiegik jakin ez dezan
ez det esango izenik,
oraindik ere soltera dago,
ez zuen artu gizonik.*

Berroita hamabost erreal dauzka
amona zaharrak utziak,
mila pezeta arraia saltzen
negorrek irabaziak

gorputz ligera uztarri ona
mugimenduak biziak
Ditudan tatzak ez dira zailak
munduan diran guziak,
miseriarik ez daukagu
Jaungoikoari graziak.

Txirrita

24. MUTIL ZAHARRAREN BENTAJA EGI ETA GARBIAK

Dozena bat bertsu berri
gaztien kontsolagarri
neure mingainak sano dan arte
nahi nituzke jarri
begiratuaz elkarri
andrerik ezin ekarri
mutil zaharraren
despedida zer den
esango det sarri.

Egon zaitezte aditzen
zahartuta nola gabiltzen,
gazte denboran ezkondu gabe,
ergelak gelditzen
ajiak zaizkit berritzen
indarrak ere urritzen,
orain jarri naiz soldatik gabe
anaia in zerbitzen.

Anaiak nauka menian
koinatak aldamenian
gazte denboraz akordutzen naiz
sasoia joanian
ez det gularik janian
beti gau ta egun lanian
ondo eginta esker gaixtuak
gero azkenian.

*Illobak nauka arrotza:
«Ua emendik orrontza!».
Nekia franko, esker gaiztua,
alimentu otza;
soldata gabe morrontza,
begiratu zorrotza,
animosua ez dago mutill
zarraren biotza.*

*Iñork nai badu ikasi
nere lirua ikusi,
mutill zarraren testamentua
irakurtzen asi;
illobak dauzkat nagusi,
indarrak juan igesi,
onez aurrera orien mende
biarko det bizi.*

Hezurak zaizkit gogortu
belarriak oso sohortu
mundui hunetan mutil zaharraren
inbidia nork du
andrerik ez nuen hartu
orain anparo behartu
fraile nahita ere ezin naiteke
konbentuan sartu.

*Engañatu naiz ederki,
merezi baño obeki,
neskatxak ere ez dirate nai*

*aterik iriki;
badute milla aitzaki,
gaztiaguak izaki,
estimaziyo txarra nola dan
mutill zarrak daki*

Mutilak bere zaharrian
neskatxak ere indarrian
egun guztian haien fardelak
neure bizkarrian
gero ilunabarrian
estimazio txarrian
ibiltzen naute soineko galtzak
kendu beharrian.

*Lenago erromerian
dama gaztien erdian,
jita ta bira ibiltzen nitzan
panparroikerian;
oraiñ tristura begian,
nago estado erorian,
pipa bat artu ortzian eta
suaren guardian.*

*Mutill zarraren pobreza
iñork ikusi nai-eza,
eskarmentua duenik bada
konsidera beza;
bakardadedo tristeza,
nork izango ez du pereza,
illobarentzat utzi bearra
bere interesa.*

Nik daukadan ganantzia
badago zeini utzia
bi alkandora galtza pare bat
anaiak hautsiak
hau da esperientzia
munduko diferentzia
mutil zaharrari tokatzen zaio
orlako jantzia.

*Orra illoba gaztiak
nola dauzkadan trastiak,
irabazirik ez du izango
oiekin sastriak;
enredo eta nastiak
orla dagoen tristiak,
ala ere ezin eskarmentatu
nerekin bestiak.*

*Onekin amairugarren
premizia edo amarren,
ondorenguen eskarmentua
egongo da emen;
ezkon zaitezte lenbailen,
sasoia jua baño len,
orra nik esan mutill zarraren
istullua zer den.*

Xenpelar

25. ZAZPI ZORTZI BERTSU BERRI

Zazpi zortzi bertsu berri
nahi nituzke ezarri
gauzak diren bezala
deklaratuz orori
pena xangrin haundietan
orain sartzera noa ni.

Aitak dio semeari
utzak utzak neska hori
etxian zertarako duk hori
zeren baita beti eri
kita kita neska hori
gostaikere zernahi.

Semiak errepostua
oi bainan ezti eztia
baldin bada eria
ez duk bere nahia
nik horren gainian begiak
inposible zait uztia.

Aita jarri zait orduan
bainan furia haundian
hori behar baduk etxean
biziko haiz ene partian
nik egingo diat neuria
jainkuak plazer danean.

*“Kantuz sortu naiz eta
kantuz nahi bizi
kantuz igortzen ditut
nik penak ihesi
(...)
Kantu frango utziko
diotet munduian,
Kantuz has diton bethi
nitaz orhoitzian.”*